

1941

Začiatok roka

Rok 1941 je rokom nepredvídaných udalostí. Žijeme v treťom roku vojny, ktorej účinky javia sa aj u nás, avšak viac blahodárne. Vonkajšie svetové udalosti a tiež vnútorné, celoštátne vplyvajú na pomery slovenského vidieka a teda aj na našu obec. Zima je tuhá, sneh pokrýva celý chotár, gazdovia netrpezlivo očakávajú jar. Čo prinesie? Aké novoty prinesie jar?

Zima je vďaka čiasťou roka najmä pre rozvinutie kultúrnej činnosti. Hrali sa divadelné predstavenia, hojne navštevované domácimi a tiež cudzími návštevníkmi.

HG a HSL'S rozvinuli rozsiahlu činnosť kultúrnu. Pritiahla sa mládež, usporiadali sa kultúrne a politické prednášky, hrali sa divadlá.

Divadlá

S veľkým úspechom zahrané boli za réžie miestneho veliteľa HG A. Thurzu: „Svetlo jeho očí“, „Kamenný chodník“, „Jozefka z malej krčmičky“ atď. Veselé i vážne hry striedali sa, navzájom sa dopĺňujú. Zisk z divadelných predstavení využitý bol čo najúčelnejšie, so zreteľom na sociálne a kultúrne potreby občanov.

Akadémia Hlinkovej mládeže

HG a HSL'S schádzali sa v kultúrnom dome ku schôdzkam, ktoré boli členstvom hojne navštevované. HM prekvapila vzorne pripravenou akadémiou. Vďaka miestnej vodkyňi víčat, p. učiteľke Kláre Závodskej, úspech vystúpenia našej mládeže bol veľký. Rodičia s vďakou a porozumením kvitovali každý jednotlivý výstup HM-istov vidiac, že aj naši najmenší pracujú a vedia niečo ukázať.

Prednášky pre ženy

Ženy- gardistky i dievčatá schádzali sa z iniciatívy miestneho predsedu HSL'S p. Ľudovíta Čambalu a kultúrneho referenta p. učiteľa A. Thurzu, každý štvrtok večer v kultúrnom dome a vypočúvali prednášky miestnych pani učiteliek. Schôdzky tieto konali sa v rámci sociálno- kultúrnej činnosti Ženského odboru MO HSL'S. Prednášky boli rázu ozaj ženského- gazdinského, s veľmi aktuálnym obsahom.

Príchod jari

Jarné práce, trochu oneskorené, začali sa v marci plným prúdom. S radostným pocitom zvierajú mozoľnaté dlane hospodárov pluhy, ktoré vyrývajú hlboké, sľubné brázdy, znamenajú to budúceho požehnanie roľníckej práce- žatvy. S novou jarou uvoľňuje sa napätie zimných udalostí, ľudia zabúdajú na problémy svetové a zdravá ruka, silná ruka roľníka rieši hlavný problém života- problém chleba.

Jar znamená prácu na slovenskej dedine a ustavičnú obavu a starosť, aby sa úroda nezničila všelijakými pohromami, ktoré sa predvídať nedajú a pred ktorými má strach a obavu každý roľník. Polia a lúky sa pokryli sviežou zeleňou- podstatným to znamením roľníckej práce. Obilniny, repa, zemiaky a vôbec všetko pekne schádza. Chotár je pekný, ako s tichou vďakou vyjadrujú spokojné tváre roľníkov. Dni sú stále teplejšie. Minula už aj Veľká noc. Minul aj máj, s dostatkom vlhky a snečných dní. Prišiel jún, teplý, snečný, až horúci. Všetko zreje. Gazdovia sa tešia na peknú žatvu.

Vyhlásenie brannej pohotovosti štátu

Napätie vonkajších udalostí, ktoré aj občania sledovali so záujmom a porozumením, vyvrcholilo koncom júna. Hoci sa dalo očakávať, že udalosti budú mať rýchly spád, predsa však 22. jún prekvapil všetkých. Ovšem len prekvapil, i to na chvíľu. Rozhlasom vyhlásená branná pohotovosť štátu našla našich občanov pripravených a disciplinovaných. Nariadenia vrchnosti a úradov boli okamžite prevedené s najväčším porozumením k vážnosti situácie. Okamžite sa začalo prevádzať prísne a kontrolované CPO.

Odchod záložníkov

Podľa svojich, na obed doručených, zvolávacích lístkov, pripravili sa povolani záložníci v tak krátkom čase, že večer o 8. hodine už boli všetci odcestovaní k svojim útvarom. Disciplína, rýchlosť a poriadok, ktoré preukázali naši záložníci priamo prekvapila. S hrdosťou sa dívali otcovia na svojich odchádzajúcich synov. Nebol plač, len sem- tam zvlhol zrak mnohej mamičke, ale rožtek zásterky, úsmev a objatie pomohli, veď boli sme si všetci vedomí, že odchádzame chrániť svoje, svoju vlasť, naše drahé Slovensko. Ešte jeden mužský stisk ruky a odišli naši záložníci v počte 45 mužov za svojou chlapeckou, statočnou povinnosťou.

Nálada v obci

Stiesnená nálada, ktorá sa, čo je prirodzené, z počiatku javila, rýchle bola prekonaná. Každý chápal, že teraz treba ešte viac napnúť sily, keď naši najlepší bojujú na fronte, že treba tým viac konať svoje povinnosti statočne doma. Tieň starostí a obáv úplne rozptýlili radostné, víťazné správy z frontu, správy o víťaznom postupe slovenského vojska naplnili občanov hrdosťou: aj naši sú tam, aj naši bojujú a ukážu, aká je tvrdá tá mozoľná päť slovenského roľníka, ktorá s takou istotou zvierá pluh, ako aj pušku!

Žatva

Prišla žatva- odmena roľníckej práce- a s ňou aj veľké starosti. Tohoročná úroda bola dobrá. Kým z jari sa zdalo, že silná zima a suché mrazy, ktoré poškodili oziminy, budú mať veľký vplyv na tohoročnú úrodu, ukázal sa pravý opak. Mnohé oziminy sa peknou jarou a teplým letom popravili a jariny, tie boli od počiatku pekné. Žatva sa teda vydarila. Po mlatbe nechali si roľníci stanovené množstvo obilia pre svoju potrebu (múku, krmivo, na siatie) a prebytky odovzdávali štátu.

Ešte krajšia úroda bola pri okopaninách. Nielen, že sa odovzdalo približne stanovené, ale toto sa temer zdvojnásobilo. Tak namiesto stanovených 90 vagónov cukrovej repy, ktorá sa mala odovzdať štátu, odovzdaných bolo vyše 190 vagónov repy. Takáto pekná úroda bola temer u všetkých okopanín. Pekná bola úroda zemiakov a kukurice.

Jeseň

Jeseň bola daždivá a zablatená. Prišli aj skoré mrazy. Po hospodárstvach sa končili práce s tabakom.

Začiatok zimy

Zima prišla pomerne zavčasu a so silnými mrazmi. Miestna HG na nariadenie HV HG zbiera bielizeň a šatstvo od miestnych Židov, odosiela to všetko na určené miesto. Zbierka táto sa previedla za účelom zbierania materiálu pre výstroj vojska. Miestna organizácia HSL'S a HG konajú podomové peňažné zbierky pre Vojnovú zimnú pomoc a pre vojakov bojujúcich na fronte. Zbierky majú pekný výsledok. Zozbiera sa vyše 700,-Ks a odosiela na Generálny sekretariát HSL'S v Bratislave.

Kolonizovanie Oravcov

V dôsledku toho, že na Orave sa buduje veľkolepý plán hydrocentrály, najväčšej v strednej Európe, odkúpil štát majetky občanov tamajších troch obcí, a ich samotných odškodňuje tým, že im dáva pozemky a majetky v tej istej hodnote inde. Do úvahy prichádzajú majetky a hospodárstva štátne a bývalé židovské. Oravci budú teda rozdelení na niekoľko skupín a jedna z nich sa usadí v Alekšinciach, kde im budú pridelené: bývalé židovské hospodárstva, zbytkový statok Čecha Kučeru a štátny veľkostatok. Plán je už v hrubých rysoch načrtnutý Ministerstvom hospodárstva. Ide o jeho prevedenie.

Komisia Štátneho pozemkového úradu, odstupné deputátnikom

V polovici decembra prichodí komisia zo Štátneho pozemkového úradu v Bratislave, aby s miestnymi činiteľmi: vládny komisárom, miestnym predsedom HSL'S a miestnym veliteľom HG, prejednali a navrhli tých občanov, uchádzačov, ktorí by prišli do úvahy pre prídel kúpy pozemkov, ktoré majú možnosť miestni občania kúpiť. Ide o 33,5 kat. jutár pôdy.

Aby sa vyšlo pokiaľ možno ťažkostiam a nemilým následkom, zamestnanci židovských hospodárstiev dostanú ako odstupné 1- 2 hony pôdy. O zamestnancoch ostatných, do úvahy prichodiacich hospodárstiev (napr. štátu), sa zatiaľ neprejednáva, keďže otázka táto bude zvlášť riešená. Komisia vyriešila teda nasledovné:

1. Všetci stáli hospodársky zamestnanci- deputátnici židovských hospodárstiev, ako aj zbytkového statku, dostanú odstupné v pôde.
2. Keďže pri rozparcelovaní tak veľkých hospodárstiev pomohnuté má byť aj miestnym občanom, navrhli sa mená uchádzačov, ktorí si toho zaslужujú a potrebujú, aby bolo medzi nimi pre kúpu rozdelené 33,5 kat. jutra pôdy.

Pri navrhovaní mien uchádzačov postupovalo sa s najväčšou obozretnosťou, keďže zásada bola: pomôcť nemajetným, zdvihnúť stredného, lebo slabého roľníka.

Plán a stavba rodinných domkov

Tiež sa definitívne vyriešila otázka stavby domkov pre občanov bývajúcich v podnájme. Akcia stavby týchto domkov vyšla z radov občanov samých a má sa previesť nasledovne. Domky, s kúskom záhrady, dvorčekom, mali by 1- 2 izby, kuchyňu a komoru. Náklad na stavbu by sa uhradil zo štátnej pôžičky. Stavebný pozemok musí mať každý zaplatený. Jednu tretinu ceny domčeka musí mať tiež každý v hotovosti a zvyšok- 2/3, by sa uhradil 20- 25 ročnou štátnou amortizačnou pôžičkou.

Vec pokročila už natoľko, že pozemky, ktoré majú občania pre stavbu kúpené, komisia Štátneho pozemkového úradu schválila ako súčasť pre stavbu. Pozemky sú teda už vyplatené a peniaze deponované v banke v Hlohovci. Prípravné meračské práce, ako aj staveľské plány sú už prevedené. Ide teraz už len o prevedenie, ako a za akých podmienok sa bude stavať, vybavenia pôžičky a zaobstaranie stavebného materiálu. Prírodné, že v terajších vojnových časoch, treba pracovať s väčšími prekážkami. No občania sa toho neľakajú a pravdepodobne sa cez zimu vyrieši vec natoľko, aby sa so stavbou domov mohlo začať už na jar.

Teda cez zimu sa uvažuje a plánuje na niekoľkých veľkých veciach. Hodno je nad mnohým sa zamyslieť. Usadením občanov z Ústia nad Oravou v Alekšinciach a rozparcelovaním veľkostatkov, dostane obec temer výlučne ráz gazdovský. Konečne sa prevedie plán stavby školy, ktorý je ozaj tak naliehavý a už by sa bolo hádam aj prišlo ku stavbe školy, keby nie príchod Oravcov. Keď sa bude definitívne vedieť, ako bude budúca obec vyzeráť, postaví sa aj pekná, moderná škola. Pravdepodobne sa tiež prišlo ku stavbe nového kostola.

Budúcnosť obce

Mimovoľne sa vtíska nadmieru vážna otázka mi na myseľ: Č však s tými, ktorí dosiaľ pracovali na týchto hospodárstvách? Pre tých odstupné 1- 2 hony nebude stačiť na výživu 6- 10 člennej rodiny. Dosiaľ bolo ako bolo, keď z jednej rodiny pracovali dvaja- traja na hospodárstve. Teraz však budú tieto rodiny odkázané na odstupné a z toho sa vyžiť nedá. Bolo by treba riešiť, a to čím skôr aj túto otázku.

Komisia aj nad tým uvažovala a navrhovala vystaviť nejakú továreň, nájsť pre robotníkov prácu a tak predísť hroziacej biele. Zástupcovia Štátneho pozemkového úradu sľúbili, že nad vecou sa bude bedlivo uvažovať a pričinia sa, aby aj táto vec bola k úplnej spokojnosti vyriešená.

S dôverou končíme rok

S dôverou hľadá občianstvo naše budúcnosti v ústrety a pevne verí, že naša Slovenská republika a jej predstavitelia nájdu spôsob, ako vyriešiť veci k úplnej spokojnosti nás všetkých a na osoh našej drahej slovenskej vlasti.

Záznamy v obecnej kronike od 1. januára 1941 do 31. decembra 1941 sa nachádzajúce týmto uzatváram.

Na stráž!

Alekšince, 31. decembra 1941

Alexander Thurzo

obecný kronikár